

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Simon Berišaj

**Državljska nepokorščina: prakse solidarnosti pri zagotavljanju zatočišč
prebežnikom**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Simon Berišaj

Mentor: doc.dr. Andrej Kurnik

**Državlјanska nepokorščina: prakse solidarnosti pri zagotavljanju zatočišč
prebežnikom**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

Zahvaljujem se

mentorju doc. dr. Andreju Kurniku za pomoč in spodbudo pri pisanju diplomskega dela.

Posebna zahvala gre moji družini, ki mi je v času študija trdno stala ob strani.

DRŽAVLJANSKA NEPOKORŠČINA: PRAKSE SOLIDARNOSTI PRI ZAGOTAVLJANJU ZATOČIŠČ PREBEŽNIKOM

V diplomski nalogi se bomo skušali dotakniti vprašanja današnjih političnih sistemov in relevantnosti njihovega izvajanja politične moči na področju migracijske politike. Opisali bomo centre za tujce in deportacije, ki se poslužujejo restriktivnih politik pri nadzorovanju migracij. Podali bomo tudi primer dveh držav, Nemčije in Italije, ki danes na področju zdravstvene politike izvajata restriktivno politiko pri ovajanju ljudi brez urejenega pravnega statusa. Večjo mero preučevanja bomo posvetili konceptu državljanske nepokorščine. Sprva bomo podali kratko zgodovino državljanske nepokorščine, kjer opišemo posameznike in skupine, ki so ta koncept prakticirali. Kasneje bomo opisali samo definicijo državljanske nepokorščine. Tu se opiram predvsem na definicijo nenasilne državljanske nepokorščine po John Rawlsu. Preučevali bomo tudi obnašanje in odnos državljanov oz. organiziranih skupin do ogroženih akterjev. V mislih imamo predvsem obliko in način izvajanja državljanske nepokorščine na področju zagotavljanja zatočišč azilantom, beguncem, političnim prebežnikom, pripadnikom različnih veroizpovedi ter podobnim akterjem, ki iščejo zaščito izven meja svojih matičnih držav.

Ključne besede: državljanska nepokorščina, prebežnik, zatočišče, človekove pravice, migracije.

CIVIL DISOBEDIENCE: THE PRACTICE OF SOLIDARITY FOR THE PROVISION OF REFUGEE SHELTERS

In this thesis, we will try to touch on the issues of today's political systems and the relevance of their implementation of political power in the field of migration policy. We will describe the centres for foreigners and deportation which make use of restrictive policies in controlling migration. We will also note the examples of two countries, Germany and Italy, which today, in the field of health policy, have implemented a restrictive policy during the integration of people without legal status. A greater degree of examination will be given to the concept of civil disobedience. At first, we'll give a brief history of civil disobedience, where we will describe individuals and groups who practised it. Later we will describe the very definition of civil disobedience, where we will primarily rely on John Rawls' definition of non-violent civil disobedience. We will also study the behaviour and attitudes of the citizens or those organised groups at risk. We have in mind particularly the shape and form of civil disobedience regarding the protection of refugees, asylum seekers, political refugees, members of different religions and those who similarly seek protection beyond the borders of their home countries.

Keywords: civil disobedience, refugee, sanctuary, human rights, migration.

KAZALO

1	UVOD	6
2	METODOLOŠKI OKVIR	7
2.1	CILJ IN POMEN	7
2.2	HIPOTEZI	7
2.3	METODOLOGIJA.....	8
3	NADZOR MIGRACIJ	9
3.1	PARALELA MED KONCENTRACIJSKIMI TABORIŠČI IN CENTRI ZA TUJCE	10
3.2	ORGANIZACIJE	12
3.3	ZDRAVSTVENA POLITIKA: PRIMER NEMČIJE IN ITALIJE	13
3.3.1	<i>Nemčija: kriminalizirani migranti</i>	14
3.3.2	<i>Italija: v zdravstvenih ustanovah potreben potni list</i>	15
4	DRŽAVLJANSKA NEPOKORŠČINA	17
4.1	KRATKA ZGODOVINA DRŽAVLJANSKE NEPOKORŠČINE	17
4.2	DEFINICIJA DRŽAVLJANSKE NEPOKORŠČINE	19
4.3	VLOGA DRŽAVLJANSKE NEPOKORŠČINE V DEMOKRATIČNIH UREDITVAH	20
4.3.1	<i>Zatočišča - primer državljanske nepokorščine v demokratičnih ureditvah</i>	21
5	SKLEP	23
6	LITERATURA	25

1 UVOD

V pričujočem diplomskem delu se bomo posvetili vlogi zagotavljanja zatočišč prebežnikom ter vlogi državljanske nepokorščine v demokratičnih ureditvah. Prebežniki, ljudje brez pravnega statusa in podobni akterji, so v današnjem času raztreseni po celem svetu. Ti ljudje so tarča ksenofobnih, restriktivnih politik, ki jih izvajajo številne vlade, korporacije in posamezniki.

Evropa je postala izvajalka številnih restriktivnih politik na področju migracij. Čeprav to ni cilj našega diplomskega dela se je potrebno zavedati, da odnos do migrantov in ljudi brez urejenega statusa postaja na stari celini vse bolj rasističen in neugoden. In prav ta odnos je privedel do pojava številnih organizacij, mrež in podobnih združenj, ki se borijo za človekove pravice.

Predmet naše analize bodo torej organizacije, mreže in združenja, ki se borijo za človekove pravice. Natančneje, skozi diplomsko delo bomo skušali predstaviti akcije in prakse državljanske nepokorščine na primeru zagotavljanja zatočišč prebežnikom, ki jo različne skupine (v nenasilni obliki) izvajajo.

Skozi kritiko sodobnih centrov za tujce, zdravstvenih politik (tiste, ki podpirajo ovaduštvo) in predstavitev različnih organizacij, bomo skušali preiti na sam koncept državljanske nepokorščine ter jo opisati v zadnjem poglavju. Sprva bomo podali kratko zgodovino državljanske nepokorščine nato pa skozi Rawlsovo razlago skušali definirati koncept državljanske nepokorščine in teorije pravičnosti. Tu nas bo predvsem zanimala vloga državljanske nepokorščine v demokratičnih ureditvah in njena povezava z zatočišči beguncev in prebežnikov v ZDA.

2 METODOLOŠKI OKVIR

2.1 Cilj in pomen

Cilj diplomskega dela je predstavitev državljske nepokorščine v primeru zagotavljanja zatočišč prebežnikom. Skušali bomo ugotoviti zakaj se lahko posamezniki oziroma organizirane skupine zoperstavijo trenutnemu političnemu sistemu v katerem živijo. Zgoraj omenjene cilje diplomskega dela nameravamo okrepiti z različnimi primeri iz sveta, kjer so se takšne in drugačne oblike državljske nepokorščine izvedle oz. se še izvajajo.

2.2 Hipotezi

Skozi diplomsko delo se bomo ukvarjali predvsem s problematiko migracij v evropskem prostoru in vprašanjem državljske nepokorščine na primeru zagotavljanja zatočišč prebežnikom, zato je potrebno zastaviti dve hipotezi.

Prva hipoteza trdi, da Evropa postaja izvajalka politike apartheida kar se kaže v njeni restriktivni politiki do oseb brez urejenega pravnega statusa, zaradi česar se številne aktivistične mreže in skupine odločijo za izvajanje državljske nepokorščine.

Druga hipoteza pa trdi, da je praksa državljske nepokorščine v primeru zagotavljanja zatočišč možna le v državah z demokratično ureditvijo.

2.3 Metodologija

Metoda preučevanja, ki se jo bomo posluževali, je predvsem analiza in interpretacija sekundarnih (članki, knjige) in primarnih (zakoni) virov. Večji poudarek bomo namenili pregledovanju člankov, ki se dotikajo aktualne problematike na področju migracij in praksah solidarnosti in državljanske nepokorščine pri zagotavljanju zatočišč prebežnikom.

Pri utemeljevanju same državljanske nepokorščine in njene vloge v demokratičnih ureditvah nam bo služila literatura Johna Rawlsa. Skozi diplomsko delo se bomo opirali na njegovo definicijo državljanske nepokorščine.

V zaključku diplomskega dela bomo na podlagi zgoraj omenjene literature poskušali potrditi hipotezi.

3 NADZOR MIGRACIJ

Migracije dandanes postajajo ena od najbolj perečih političnih tem znotraj nacionalnih držav ter tudi na evropski ravni. Skozi zgodovino se je v družboslovju, prav pri migracijah in njihovem vprašanju, prijelo veliko posplošitev in stereotipov. Večina analiz migracijskih tokov in prizadevanj za doseg ciljev so precej površne in slabo razdelane. To velja za akademske in druge različne strokovne kroge, ki so podvrženi različnim manipulacijam. S statističnimi podatki, pravnimi normami in analizami, mainstream družbena znanost prikazuje učinek migracij na t.i. gostujočo družbo. V večini primerov prikazujejo migrante kot številke ali indekse, ki jih situacije v katere so postavljeni spretno premetavajo po zemeljski obli. (Beznec 2006, 7)

Na grobo bi lahko rekli, da v današnjem času obstajata dva pogleda na migracije. Prvi pogled na migracije je utilitarističen. Ta se strinja s tem, da je pojav migracij realnost, ki se je ne da zaustaviti, zato iščejo možnost njihove selektivne zamejitve oz. vključitve, ki bi lahko ublažila problem starajočega prebivalstva držav v katere prihajajo migranti. Opira se tudi na vse nižjo rodnost, ki pomeni resno grožnjo evropskemu in severnoameriškemu trgu dela. Drugi pogled na migracije je moralistične narave. Njihovi argumenti usmerjajo pozornost na vzroke migracij - vojne, naravne nesreče, politične, verske, socialne ali rasne napetosti, ki ljudi silijo v neprostovoljno izgnanstvo. (Beznec 2006, 7-8)

Trdimo lahko, da je vse težje popolnoma nadzorovati migracije. Pravica do azila, ki je v času hladne vojne pomenila nek kazalnik priljubljenosti političnega sistema (pri tem mislimo na število nelegalnih prečkanj mej), danes praktično izginja. Dominanten argument za odpravo azila je preprost: v času, ko praktično celemu planetu vlada nek demokratično-kapitalistični sistem, na peščico držav pa ga bodo v naslednjih letih spretno naselili, ni nobene bojazni za politično preganjanje in zatiranje. Po tem mišljenju, lahko sklepamo, da v državah kjer so prisotne zahodne institucije, pa čeprav so to države tretjega sveta, vlada demokracija. In tam kjer je demokracija, ni bojazni za kakršnokoli zatiranje. Tako prosilci za azil iz Balkana, severne Afrike, Bližnjega in srednjega vzhoda, Azije ali južnega dela ameriške celine, ne

morejo biti nič drugega kot ekonomski migranti. Na njih torej gledajo, kot na špekulante in izkoriščevalce, ki zlorablajo institucijo političnega azila. (Bez nec 2006, 8)

Zgoraj omenjeni pogledi na migrante se ne dotikajo samo evropskega prostora.¹ A vendarle lahko rečemo, da je Evropa s svojim sistemom, ki dovoljenje za bivanje znotraj njenih meja navezuje na zaposlitev in desetinami različnih oblik zapiranja migrantov in migrantk, postala vodilna izvajalka politike evropskega apartheida.² Na stari celini je ogromno centrov, ki očitno zapirajo ljudi, ki niso storili nobenega kaznivega dejanja in vseeno čakajo na deportacijo. Najdemo jih v Sloveniji - Center za tujce, v Italiji, Franciji, Belgiji itd. V večini primerov so ti centri dobro zastraženi in odmaknjeni od javnosti, po navadi na osamljenih geostrateških lokacijah. Tu gre predvsem za visoko razvit mehanizem, ki po eni strani zatira nezaželene migracije, po drugi strani pa s selekcioniranjem migracij preko delovnih dovoljenj zadovolji potrebe trga delovne sile. (Bez nec 2006, 8-9)

3.1 Paralela med koncentracijskimi taborišči in centri za tujce

Tukaj gremo lahko korak dlje in potegnemo neko skupno črto med centri za tujce in koncentracijskimi taborišči, ki so bili med drugo svetovno vojno razširjeni po stari celini. Po besedah Agambena so sodobni centri za tujce nekako nasledili vlogo koncentracijskih taborišč med drugo svetovno vojno. Potrebno se je zavedati, da so centri za tujce nasledili samo pravno strukturo nacističnih in fašističnih taborišč, dejavnosti in cilji obeh institucij pa so popolnoma drugačni. (Agamben v Zorn 2006, 61)

Pravno gledano je take vrste zapiranje, kot ga poznamo v okviru upravljanja migracij, analogno z zapiranjem političnih nasprotnikov in judovskih beguncev med obema vojnoma. Politični nasprotniki v tistem času so bili predvsem komunisti. Takrat so uporabljali izraz

---

¹ Pred letom 2001 so ZDA migrante in migrantke, ki so ilegalno pripluli s Haitija, zapirali na pomorski bazi Guantanamo, Kuba. Taista baza je danes znana kot simbol zatiranja in mučenja za doseg nacionalne varnosti. Podobne primere ravnanja z migranti najdemo tudi pri Avstraliji, Južnoafriški republiki in v jugovzhodni Aziji.

² V ta specifičen apartheid spadajo tisti, ki temu evropskemu državljanstvu niso prepuščeni. Sem lahko uvrstimo tudi cel kup takih evropskih državljanov, ki so pojmovani kot tujci ali Drugi in so zato grožnja tej instituciji. Po Balibarjevih besedah so ti ljudje ilegalni migranti, ki so velikokrat za evropsko gospodarstvo in ekonomijo neobhodni, a jih človekove pravice, ki v teoriji pripadajo vsakemu evropskemu državljanu, obidejo. Evropi so nujno potrebni, a hkrati ne bodo nikoli zaradi restriktivnih migrantskih in azilnih politik del te Evrope. (Sardelić 2008)

internacija, za katerega se kot pravni temelj ni uporabljalo splošno kazensko pravo, ampak Schutzhaf (neke vrste varnostni pripor), pravni institut pruskega izvora. Ukrep, ki je spretno spravljal ljudi v varnostni pripor, je bil preventivne narave ter temeljil na razglasitvi izrednega oz. obsedenega stanja. Omogočal je, da se je politične nasprotnike in judovske begunce pridržalo v priporu, zato, da bi se preprečila nevarnost za državo. (Zorn 2006, 61)

V Nemčiji prva koncentracijska taborišča, ki so temeljila na principu Schutzhafe (varnostnega pripora), niso bila plod nacističnega režima. Le ta so bila v državi prisotna že pred vzponom nacionalsocializma. Socialdemokratske vlade so jih spretno uporabljale kot taborišča za tujce (komuniste in judovske begunce).³ Zaradi razglasitve izrednega stanja je sledila začasna razveljavitev členov takratne nemške ustave, ki so zagovarjali osebne svoboščine (osebno svobodo, svobodo izražanja in zborovanja, nedotakljivost stanovanja, pisemsko in telefonsko tajnost). To naj bi trajalo toliko časa, dokler se ne bi pojavila ponovna javna varnost. Dandanes se vse moderne ustave (tudi slovenska) držijo podobnega načela. Ne izključujejo možnosti začasne razveljavitve in omejitve nekaterih temeljnih človekovih pravic in svoboščin. Možnost takšnih razveljavitve je mogoča le v vojnem stanju. Za izredno stanje je značilno, da omogoča legalni suspenz nekaterih človekovih pravic. Ključna ugotovitev avtorja pa se skriva v tem, da je taborišče prostor, ki nastane takrat, kadar izredno stanje postane pravilo. V času Tretjega rajha je taborišče dobilo prizvok prostorske trajne ureditve, ki je bila izven normalnega reda. Nacistični pravniki so se dobro zavedali pomena koncentracijskih taborišč ter situacijo le teh imenovali »hoteno izredno stanje«. V podobnem pravnem položaju so tudi sodobni centri za tujce, saj so izključeni iz vsakdanjega življenja in splošne zakonodaje, ampak so vseeno pravno določeni. (Agamben v Zorn 2006, 62)

Kadar preučujemo institucije, kot so centri za tujce in koncentracijska taborišča, se je potrebno zavedati, da so njihovi prebivalci vselej brez pravnega statusa. Odvzem pravnega statusa pomeni kratenje človekovih pravic. Ti ljudje nimajo dovoljenj za bivanje, vizumov ali državljanstva. Ljudje, ki so bili oz. so zaprti v centrih za tujce ali v koncentracijskih taboriščih, so enostavno reducirani na golo življenje. Splošno znano je, da so skozi zgodovino taisti ljudje, ki so bili razlašeni pravic, ostali brez kakršnekoli identitete in vsa dejanja, ki so bila storjena nad njimi, niso imela statusa zločina. Po pravni strukturi sodobni centri za tujce

---

³ Agamben v članku omenja campos de concentraciones, ki so jih leta 1896 postavili Španci na Kubi. Ustanovili so jih za zatiranje upora ljudstva v španski koloniji. Avtor se dotakne tudi angleških concentration camps v katerih so Angleži na začetku 20.stol. zapirali Bure.

nekoliko spominjajo na koncentracijska taborišča. Čeprav je bila glavna naloga koncentracijskih taborišč množično ubijanje, pa je pri centrih za tujce, poglobljena naloga deportacija priseljencev v matično državo. (Zorn 2006, 62-63)

3.2 Organizacije

V Evropi prihaja do vse večjega upora in boja proti institucijam kot so centri za tujce. Številna gibanja, organizacije, združenja in politične prakse iz dneva v dan razkrivajo zločinsko naravo teh institucij. Smrti in izkoriščanja pri tihotapljenju, lov na migrante, zapiranje, kršenje človekovih pravic ter deportacije je čedalje težje skrivati in utemeljevati. (Beznec 2006, 10)

Tehnike in odstranjevanje priseljencev so postale vedno bolj načrtovane in sistematične. Zaradi zatiralskega režima, ki vključuje vladno politiko, njeno policijsko izvajanje in ksenofobne reakcije širše družbe, so se ustanovila mnoga gibanja za pravičnost. Ena od ključnih praks teh gibanj je izvajanje državljanske nepokorščine. Pomembna solidarnostna, aktivistična mreža posameznikov in skupin, ki javno zagovarjajo pravice iskalcev zatočišč ter se mobilizirajo ob raznih kršitvah pravic in deportacijah je Glasgow Campaign to Welcome Refugees na Škotskem. Prav tako je podobna organizacija aktivna v Veliki Britaniji, kjer Nacionalna koalicija proti deportacijam (v nadaljevanju NCADC), dnevno poziva zainteresirano javnost, da se pridružijo številnim kampanjam proti deportacijam posameznikov in družin. (NCADC)

Po navadi so tovrstne mobilizacije in akcije aktivističnih mrež pogoste zato, ker iskalci zatočišč živijo v navadnih stanovanjih, imajo sosede in prijatelje, predvsem otroci pa so v družbi integrirani. Teh skupin je veliko, med njih spadajo No One is Illegal, No Border, Nacionalne koalicije proti deportacijam (v Veliki Britaniji), Sans Papier (v Franciji), Mreže za stalni obisk v centru za tujce (v Sloveniji) do Združene evropske levice v evropskem parlamentu. Onkraj luže so na May Day demonstracijah protestirali v številnih mestih po državi. Demonstranti se niso strinjali s predlogom zakona, ki bi zaostрил že tako katastrofalne pogoje v katerih živijo in delajo delavci in delavke brez dokumentov v ZDA.

(Zorn 2006, 69-71) Akcije, ki se odvijajo v državah z demokratično ureditvijo, prikazujejo dobro izvajanje državljanske nepokorščine.

3.3 Zdravstvena politika: primer Nemčije in Italije

Čeprav cilj diplomskega dela ni opisovanje zdravstvenih politik, pa je vendarle potrebno na kratko pojasniti vlogo zdravniškega poklica pri nadzoru migracij. Konec 19. stoletja so na ameriških tleh posebno vlogo dajali zdravstvenim delavcem. Skrbno so pregledovali vse tujce, ki so vstopali v obljubljeni deželo. Na podlagi ugotovitve, da gre za osebo, ki ni sposobna skrbeti sama zase oz. je v slabem zdravstvenem stanju, ji vstop v državo ni bil dovoljen. Čeprav se nam zdi tovrsten primer nekoliko zastarel, se je potrebno zavedati, da je primerno zdravstveno stanje tudi danes eden izmed bistvenih pogojev za migrantov vstop in bivanje v državah Evropske unije. Nedavno sprejet Zakon o tujcih je dober primer zavračanja tujcev v Republiki Sloveniji. V 9. členu namreč določa, da se tujcu zavrne vstop v Republiko Slovenijo. Minister, ki je pristojen za notranje zadeve, podrobneje predpiše razloge za zavrnitev vstopa tujcu zaradi nevarnosti za javni red, notranjo varnost Republike Slovenije ali javno zdravje. (ZTUJ-1-UPB6)

Danes nekatere države Evropske unije nalagajo zdravnikom in zdravstvenim delavcem povsem nove funkcije. Zaposleni v zdravstvenih institucijah (zdravniki, zdravstveni delavci) morajo policijskim organom poročati oz. jim podajati podatke o bolnikih, ki nimajo urejenega pravnega statusa. To v veliki večini privede do deportacij. Njihova prejšnja vloga t.i. vratarjev, ki so po svoji lastni strokovni presoji odločali o bolnikovem življenju, je z vlogo t.i. ovaduhov dobila drugačen prizvok. Sedaj so taisti uslužbenci v zdravstvenih ustanovah podvrženi zakonu, ki jim zapoveduje, da morajo prijaviti vsakega tujca, kar je v popolnem nasprotju z Hipokratovo prisego⁴ in zavezo o molčečnosti. Ni odveč trditi, da zdravstvene institucije s sprejemanjem takšnih politik postajajo neke vrste podaljšana roka policijskih postaj in Centrov za tujce. Pozorno branje Zakona o tujcih v RS nam lepo razkriva slovensko

---

⁴ Deveti člen Hipokratove prisega se glasi : »Da bom molčal o vsem, kar bom pri izvrševanju prakse ali tudi izven nje videl ali slišal o življenju in vedenju ljudi in česar ne gre obešati na veliki zvon, ker sem mnenja, da je take reči treba ohraniti zase kot (poklicno) skrivnost. Če bom torej to prisego vestno izpolnjeval in je ne bom prelomil, naj mi bo dana sreča in blagoslov v življenju in poklicu, da me bodo vsi ljudje imeli zmeraj v čisljih, če pa jo bom prekršil in postal krivoprisežnik, naj me zadene nasprotno!«

zakonodajo kot dober primer vzpostavitve ovaduhov na naših tleh. Državi, ki imata tovrstno politiko »dobro« urejeno, sta Nemčija in Italija. (Lipovec Čebren 2009, 148) Skozi nemški in italijanski primer bomo v naslednjih podpoglavjih skušali prikazati to absurdno zdravstveno politiko.

3.3.1 Nemčija: kriminalizirani migranti

Potrebno je izpostaviti dejstvo, da je Nemčija država, ki temelji na principu države blaginje. Zavezana je univerzalni pravici do zdravstva, vendar le v določenih primerih. Migranti, ki imajo v Nemčiji urejen status, so deležni enake zdravstvene oskrbe kot nemški državljani, medtem ko imajo migranti brez pravno urejenega statusa pravico le do najnujnejše medicinske pomoči. Evropske migracijske politike s takimi dejanji pokažejo izjemno dvoličen obraz, saj je gospodarska rast odvisna od ekonomske potrebe po migrantih in delovni sili. Ta potreba po migrantih, ki je ključnega pomena za gospodarsko rast, obstaja vzporedno z restriktivnimi imigracijskimi politikami, ki postavljajo meje med državljani in tujci. Dejstvo je, da imajo neprijavljeni migranti v Nemčiji pravico do medicinske pomoči zgolj na teoretični ravni. Z vsakim obiskom zdravstvene ustanove, tvegajo deportacijo in izgon iz države. Danes se v državi poslužujejo zakona, ki kriminalizira ne le migrante, temveč tudi zdravstvene delavce, ki jim skušajo ponuditi medicinsko pomoč. Del zakona, ki se imenuje Zakon o prijavi, predpisuje, da se mora oseba brez urejenega pravnega statusa, ki išče pomoč v javnih institucijah, prijaviti ali na policijo ali centru za tujce, v katerem se posledično sproži postopek deportacije. Drugi zakon, t.i. Zakon o tihotapljenju pa določa, da je kakršnakoli oblika pomoči migrantom brez statusa kaznivo dejanje, ki se ga kaznuje z denarno kaznijo ali zaporno kaznijo (pet let). Ta zakon se seveda dotika zdravnikov, ki se ne želijo odreči Hipokratovi prisegi ter navkljub zakonu nudijo zdravstveno pomoč osebam brez pravno urejenega statusa. Čeprav se številna združenja zdravstvenih delavcev in organizacije borijo proti temu zakonu in poudarjajo pomen človekovih pravic, vsebina zakonskih določil ostaja nespremenjena. (Castañeda v Lipovec Čebren 2009, 149)

V nekaterih nemških mestih so nastale organizacije in združenja zdravstvenih delavcev, ki se borijo proti kriminaliziranju zdravstvenih delavcev in migrantov. V Berlinu obstaja ustanova, ki svojim pacientom omogoča anonimnost in se drži Hipokratove prisege ter letno sprejme več kot tri tisoč nedokumentiranih pacientov. Ta in podobne organizacije delujejo kot neke vrste varne cone oz. utrdbe državljanske nepokorščine zdravstvenih delavcev do absurdnih

zakonov. Potrebno se je zavedati, da izkazovanje njihove nepokorščine pomeni udejanjanje ključnih načel zdravniške stroke. (Lipovec Čebren 2009, 149-150)

3.3.2 Italija: v zdravstvenih ustanovah potreben potni list

Podobno kot Nemčija ima tudi Italija svojo obliko nadzora migracij. Nove zakonske uredbe, ki so del varnostne politike vsebujejo številne represivne prijeme. V Italiji je migrant, ki nima urejenega pravnega statusa, obravnavan kot storilec kaznivega dejanja in mu grozi večletna zaporna kazen. Prisoten je trend t.i. vaških straž, ki so namenjene ovajanju nedokumentiranih migrantov policiji.⁵ (RTV 2009) Ta jih skrbno zapira v Centre za tujce, staršem brez pravnega statusa v Italiji pa prepoveduje prijavo svojega otroka na matičnem uradu, kar privede do odtujitve identitete in rasti nedokumentiranih migrantov v državi. Nov zakon neprijavljenega oz. nedokumentiranega migranta enači s storilcem kaznivega dejanja ter hkrati zahteva od zdravstvenih delavcev in zdravnikov, da le tega prijavijo pristojnim organom. Tako jih, kakor v nemškem primeru, postavi v položaj ovaduhov, s čimer kršijo Hipokratovo prisego in etična načela. Novonastali zakon je v totalnem nasprotju z italijansko ustavo, Deklaracijo o univerzalnih človekovih pravicah in z Deontološkim kodeksom zdravnikov, ki v 3. členu nalaga le tem, da morajo zdraviti vsakega pacienta, ne glede na etnično, religiozno pripadnost, ideologijo in spol. Z dejanjem, ko zdravniki in zdravstveni delavci prijavijo nedokumentirane paciente policiji ali Centru za tujce, kršijo profesionalni kodeks, zaradi česar lahko zdravniško združenje odredi disciplinske ukrepe. Podobno kot v Nemčiji, so se tudi v Italiji temu predlogu zakona uprle številne nacionalne in mednarodne zdravstvene organizacije, nevladne organizacije in podobne mreže, ki se jim zdi zakon etično sporen, vendar je bil kljub temu potrjen brez sprememb. Številni zdravstveni delavci in zdravniki zagotavljajo, da tega zakonskega določila ne izvajajo. To dokazujejo z oznakami na zdravstvenih ustanovah kot so: tu potni list ni potreben, v tem zdravstvenem domu tujcev brez urejenega pravnega statusa ne prijavljamo. Vseeno pa se nedokumentirani tujci vse težje odločajo za obisk zdravstvenih ustanov, o čemer priča razširjanje bolezni, ki so načeloma lahko obvladljive in ozdravljive (gobavost, tuberkuloza). (Lipovec Čebren 2009, 150-152)

---

⁵ Vaške straže so se sprva pojavile zaradi povečanega števila posilstev, ki naj bi jih storili priseljenci. V nekaterih krajih so domačini vzeli zakon v svoje roke in začeli patroljirati po ulicah. Vlada je nato predlagala okvirna pravila za civilne patrolje z neoboroženimi prostovoljci, ki naj bi poskrbeli za varnost na ulicah. Prednost v teh skupinah imajo upokojeni policisti in vojaški uslužbenci. Njihova naloga je, da oblastem preko oddajnikov in prenosnih telefonov posredujejo informacije o incidentih, ki jih zagrešijo tujci brez pravnega statusa.

Nemškim in italijanskim zakonom bi lahko sledile tudi druge Evropske države, kar pomeni, da bi bolnišnice postale le podaljšana roka policijskega nadzora in represije, pri katerem zaveza o molčečnosti izgubi kakršen koli pomen.

4 DRŽAVLJANSKA NEPOKORŠČINA

V prejšnjih poglavjih smo podali primere nadzora migracij, centrov za tujce ter zdravstveno politiko dveh evropskih držav. Danes, v globaliziranem svetu, postajajo migracije ključnega pomena, saj so številne gospodarsko močne države praktično odvisne od priseljencev in njihove delovne sile. Čeprav se po eni strani politike nekaterih držav obnašajo nekoliko dvolično do priseljencev (nenehen nadzor migracij, deportacije ipd.), upamo trditi, da si gospodarsko močne države danes ne znajo predstavljati družbe brez tuje delovne sile. In prav ta dvoličnost, izkoriščanje, ksenofoben in represiven odnos vlad do tujcev, privede posameznike, različne mreže ter organizacije do drugačnega razmišljanja.

V tem poglavju skušali razložiti pojem državljanske nepokorščine. Sprva bomo podali kratko zgodovino tega pojma, nato pa skozi besede Rawlsa pojasnili definicijo in samo vlogo državljanske nepokorščine v demokratičnih ureditvah. Na koncu bomo opisali prakse solidarnosti državljanske nepokorščine na primeru t.i. varnih mest Sanctuary cities, ki se dotikajo problema današnjih migracij v ZDA.

4.1 Kratka zgodovina državljanske nepokorščine

Sam koncept državljanske nepokorščine se je pojavil pred mnogimi leti, natančneje v stari Grčiji. Sokrat je eden izmed prvih, ki je v svojih tragedijah in komedijah prikazal idejo o zakonu, ki presega nek obstoječ zakon v politični ureditvi. S tem je mislil, da prideta t.i. višji zakon in zakoni države v konflikt ter da je posameznikova dolžnost nespoštovanje obstoječih zakonov države. Kasneje v srednjem veku, je idejo o državljanski nepokorščini uporabil Tomaž Akvinski. Tudi on se je kot številni drugi opiral na Sokrata in na posameznikovo zavest. Trdil je, da slabi, nepravični zakoni, ne morejo povezati državljanov v zavest. John Locke (1632 - 1704) je v svojih delih opozarjal, da ima vlada korenine ter izvor svoje moči v ljudeh in njena dolžnost je zagotovitev človekovih pravic le tem. Po njegovih besedah imajo

ljudje v politični ureditvi pravico do zamenjave oblasti, če se ta ne obnaša v skladu z njenimi dolžnostmi. (Drinan 1986)

Najpomembnejši predstavnik, ki je dejansko prvi postavil teorijo državljske nepokorščine v prakso ter ji nadel ime, je bil Henry David Thoreau (1817 - 1862). V svojem eseju *Odpor proti civilni vladi*, po njegovi smrti se je preimenoval v *Državljska nepokorščina*, opisuje nasprotovanje takratni ameriški davčni politiki, ki je v večjem delu nabirala denar za vojno v Mehiki. Trdil je, da maloštevilni služijo družbi s svojo zavestjo. Redki⁶ so se upali zoperstaviti obstoječim zakonom in ureditvi v državi ter posledično zaradi teh dejanj postali državni sovražniki. Thoreau je preživel nekaj časa v zaporu zaradi teh protestov in neplačevanja davkov. (Thoreau 1986, 365-372) Številni za njim so ponosno identificirali proteste kot dejanja državljske nepokorščine ter prav tako kot on v očeh države, nekateri začasno, nekateri pa za vedno, postali najhujši sovražniki.

Naslednji, ki je prav tako vpeljal državljsko nepokorščino v prakso je bil indijski nacionalist Mahatma Gandhi. Gandijevska državljska nepokorščina izvira iz Južne Afrike, natančneje iz leta 1906, kjer se je boril za človekove pravice indijskih imigrantov. Ob vrnitvi v rodno Indijo je dal državljski nepokorščini glavno moralno vlogo. Prav tako kot njegovi somišljeniki je svoje ideje črpal od različnih avtorjev.⁷ (Drinan 1986)

Čeprav se je skozi zgodovino praksa državljske nepokorščine izvajala na različnih področjih oz. različnih koncih sveta, je v šestdesetih letih prejšnjega stoletja prišla v širšo javnost. Študentje iz univerze Berkeley Kalifornija so organizirali množične proteste, ki so se nanašali na človekove pravice, vojno v Vietnamu ipd. To so bila precej burna leta za ameriško politiko, saj pred tem ameriški politični vrh ni bil deležen takšnih množičnih nasprotovanj. (Act Up)

Eno izmed najbolj odmevnih praks državljske nepokorščine je vodil Martin Luther King in njegovi somišljeniki. Ostro so nasprotovali zakonom, ki so se nanašali na segregacijo, pri tem pa spretno uporabljali moralno, etično in ustavno podlago.⁸ Gibanje je sprva želelo spremeniti

---

⁶ Po avtorjevih besedah v takratnem času predvsem ameriški patrioti, mučeniki in heroji.

⁷ Idejo državljske nepokorščine je vlekel iz različnih virov in knjig, poleg Platona in Sokrata je dobil navdih v knjigi Nebeško kraljestvo je v tebi od svetovno priznanega ruskega avtorja Leva Tolstoja. Dosti se je opiral tudi na hindujsko vero in sveto knjigo Bhagavad Gita.

⁸ Pravzaprav so bili nekateri zakoni, ki so jim nasprotovali, neustavni.

sistem preko konvencionalnih političnih kanalov, kasneje pa je s taktiko državljanske nepokorščine ter medijev privedlo do vsesplošnega nacionalnega zanimanja.⁹ Ustavo so, kot smo že prej omenili, uporabljali za obrazložitev njihovih dejanj državljanske nepokorščine ter močno prispevali k razvoju novih zakonov na področjih človekovih pravic in svobode govora. (Drinan 1986)

4.2 Definicija državljanske nepokorščine

V tem podpoglavju bomo skušali na kratko predstaviti definicijo državljanske nepokorščine po znanemu ameriškemu filozofu Johnu Rawlsu. Po njegovih besedah je sama teorija nepokorščine mogoča le v dobro urejeni družbi. S tem misli na demokratične pravično urejene politične sisteme, v katerih pa vseeno prihaja do takšnih in drugačnih kršitev zakona. Rawls predpostavlja, da pravna država zahteva demokratično ureditev. Teorija same državljanske nepokorščine pa je v razmerju z legitimno urejeno demokratično oblastjo. Avtor trdi, da se sam koncept nepokorščine ne more izvesti oz. uporabljati v drugih oblikah oblasti, niti v drugih oblikah nestrinjanja ali odpora. Rawls se skozi svoja dela zavzema za nenasilno obliko nepokorščine, saj nasilna dejanja, ki so namenjena uničevanju lastnine, sočloveka ipd. postanejo nekompatibilna z državljansko nepokorščino. Vsako nasilno poseganje v posameznikove človekove pravice naredi državljansko nepokorščino nejasno. Se pravi, cilj transformacije družbe ne opravičuje kakršnakoli sredstva, kajti edina dovoljena oblika državljanske nepokorščine je nenasilna oblika. (Rawls v Cohen in Arato 1992, 568-572)

Državljanstvo nepokorščino kot jo razume Rawls se pojavi le v demokratičnih ureditvah in za tiste državljane, ki priznavajo in sprejemajo legitimnost ustave. Problem vidi v pokoravanju zakonom ter se sprašuje, v kateri točki je vendarle možno prenehanje spoštovanja zakonov, ki jih je izbralo zakonodajno telo, ki pa so vseeno lahko za posameznika nepravilni. Odgovarja, da se to vprašanje nanaša na samo naravo in meje vladavine večine ter da je zaradi tega

---

⁹ Prve taktike, ki so jih uporabljali Afroameričani, z namenom da bi nepravilno politiko segregacije naredili za javni problem, so bile zasedanje javnih jedilnic in restavracij. Afroameriški študentje so vstopili v restavracije in zahtevali, naj jim strežejo tudi v oddelkih za belce. Ko so študentje zavrnili lastnikovo zahtevo naj odidejo, so jih aretirali na podlagi nezakonitega vstopa v restavracijo.

problem državljske nepokorščine zelo pomembno vprašanje za vsako teorijo o moralni osnovi demokracije. (Rawls 1989, 63-64)

4.3 Vloga državljske nepokorščine v demokratičnih ureditvah

Po Rawlsovih besedah je v demokratičnih ureditvah vsak posameznik zadolžen oz. odgovoren za svoj pogled do načel pravičnosti in za svoje obnašanje do teh načel. Nikakor ni potrebna legalna ali družbena razlaga teh načel, ki smo jih moralno primorani prevzeti, četudi jih poda zakonodajno telo ali vrhovno sodišče. Avtor trdi, da vsako ustavno, zakonodajno, izvršilno in pravosodno telo vsebuje svoj pogled na ustavo in politični ideal, ki ga formulirajo. Čeprav je pravosodni organ tisti, ki odloči o praksi državljske nepokorščine, nikakor ni imun na močne politične vplive, ki lahko obrnejo končno odločitev v njihovo prid. Pristaši državljske nepokorščine se nanašajo predvsem na volilno telo. Rawls trdi, da ne obstaja nikakršne bojzani za nastanek anarhije toliko časa, dokler obstaja nek splošni sporazum državljanov o konceptih pravičnosti ter dokler se spoštujejo (nenasilni) pogoji državljske nepokorščine. (Rawls 1989, 75-77)

Danes nam zdravi razum govori, da v demokratičnih ureditvah obstajajo človekove pravice in svoboščine ter nek širok spekter politične svobode. Državljski morajo spoštovati meje zgoraj omenjenih stvari. Pri državljski nepokorščini ne moremo dokončno trditi, da bo v vseh pogledih učinkovita, vedno je tu prisotna možnost razdora, ki bi učinek le te lahko oslabil. Če pa se izkaže, da sama državljska nepokorščina grozi enotnosti družbe oz. naroda je potrebno vedeti, da za to niso krivi tisti, ki protestirajo, ampak nosilci politične moči, ki jo spretno zlorabljajo. Rawls zaključuje, da je uporaba represivnega aparata države zaradi ohranjanja nepravičnih institucij sama po sebi neke vrste nelegitimno nasilje. In temu nasilju se smejo državljski z vso pravico zoperstaviti. (Rawls 1989, 77-81)

Z vso pravico si upamo trditi, da je Rawls veliko pripomogel k ideji o pravičnosti in samem bistvu državljske nepokorščine. Številne organizacije, ki smo jih omenili v prejšnjih poglavjih in podpoglavjih lahko povežemo z njegovo obliko pravičnosti in državljske nepokorščine, saj so prisotne v demokratičnih državah, kjer je državljska nepokorščina

izvedljiva. Dober primer nepokorščine se kaže na področju zdravstva v Berlinu, kjer zdravstveni delavci (čeprav kršijo zakon), zaradi strokovne etike in Hipokratove prisege vseeno sprejemajo in zdravijo paciente brez urejenega pravnega statusa. Prav tako je vlogo nepokorščine možno opaziti v Italiji, kjer bi vsi zdravstveni delavci morali po zakonu od nedokumentiranih pacientov zahtevati osebni dokument, pa se številni med njimi na novonastali zakon ne ozirajo in zgoraj omenjene paciente vseeno zdravijo. Mreže, zdravstvene ustanove (Nemčija, Italija) in organizacije kot so Act Up, No One is Illegal, No Border, Nacionalne koalicije proti deportacijam, Sans Papier, Mreže za stalni obisk v centru za tujce in druge v svojih programih in dejanjih spretno uporabljajo nenasilno obliko državljske nepokorščine in s tem kažejo na njen pozitiven efekt.

4.3.1 Zatočišča - primer državljske nepokorščine v demokratičnih ureditvah

Potrebno se je vprašati ali lahko beguncem, prebežnikom, imigrantom in ostalim akterjem, ki vstopajo v gostujočo državo in v njej prebivajo brez pravnega statusa, državljska nepokorščina garantira azil. Dvom se poraja tako ljudem, ki imigrantom in beguncem nudijo zatočišče in pomoč, kot organizacijam, ki odločajo o njihovi usodi. Dober primer solidarnosti in humanitarnosti lahko najdemo pri Švedih. Oddelek za Švedsko imigracijo in naturalizacijo je v svojih poročilih velikokrat navedel, da se jim zagotavljanje zatočišča beguncem ne zdi tako zelo sporno. To dojemajo kot posameznikovo odločitev, kajti, če lahko posameznik poleg sebe poskrbi za ostale begunce ali migrante, ki bivajo pod njegovo streho, je to popolnoma njegova odločitev.¹⁰ (Herngren 2004, 35)

Prakso državljske nepokorščine je težko zaslediti v svetovni literaturi, ker gre pri tem dejanju predvsem za kršitev takšne ali drugačne oblike zakona.¹¹ Avtor opisuje prakso solidarnosti državljske nepokorščine na primeru North American Sanctuary gibanja. Ustanovljeno je bilo leta 1980 z namenom zagotovitve zatočišča prebežnikom ter omogočanja boljšega življenja le tem. Bistvo tega gibanja je, da zagotovijo zatočišče prebežnikom, ki jim grozi deportacija (morda so v matični državi preganjani ali jim grozi smrt). Nekaj let po nastanku prvega gibanja za zagotovitev zatočišč prebežnikom je število podobnih skupin

---

¹⁰ Herngren v poglavju o zatočiščih navaja primer dveh Švedov, ki sta želela nelegalno pripeljati kurdske begunce iz Danske na Švedsko. Pri tem jih je ustavil policist, opazil begunce, ampak jih je vseeno spustil naprej. Vzrok za policistovo dejanje se morda skriva v visokem spoštovanju solidarnosti in odprtosti švedske družbe.

¹¹ Avtor poleg švedskega primera državljske nepokorščine, nekako na hitro in brez pravega prehoda preide na ameriški primer.

naraslo na več kot tristo. Veliko teh gibanj v ZDA je nastalo pod okriljem sinagog in cerkva. (Herngren 2004, 36-39)

V osemdesetih letih prejšnjega stoletja so zgoraj omenjena gibanja nastala zaradi številnih vojn na področju srednje Amerike. Veliko beguncev iz Gvatemale, Nikaragve in Salvadorja je iskalo zatočišče v ZDA in na srečo so jih tu sprejele številne katoliške, protestantske in judovske skupnosti. Do danes so t.i. Sanctuary gibanja dosegla visoko število. Njihovi člani se z vsemi močmi borijo, da bi zagotovili več pravic migrantom in beguncem, ki vstopajo v ameriški prostor. S svojo državljansko nepokorščino skušajo beguncem zagotoviti zatočišče, boljše življenje ter fizično in mentalno svobodo, saj se zavedajo, da bi bili mnogi od njih v svoji matični državi na takšen ali drugačen način zatirani. (Smukler in Reischer 2007, 34-36)

Vendar se praksa državljanske nepokorščine in Sanctuary gibanj ne izvaja po celi državi. Potrebno se je zavedati, da v ZDA obstajajo številna t.i. anti-imigrantska mesta, kjer skušajo odriniti latino populacijo, natančneje Mehičane iz družbe. V mestih kot so Escondido, Costa Mesa in Newport uvajajo posebne nadzore nad priseljenci, kajti predstavniki teh mest trdijo, da se borijo za zavarovanje meja in posledično skrbijo za dobro počutje mestnih središč. Skozi zgodovino je bila ameriška javnost velikokrat uperjena proti priseljencem. V mestih kot so Costa Mesa ter druga, ki imajo sovražno politiko do priseljencev, nemalokrat mehiške imigrante označujejo kot najnižji, nešolan, reven razred z veliko stopnjo kriminala. Mestni predstavniki skušajo lastnike ozemelj spodbuditi k ovajanju ilegalnih priseljencev. Po njihovih besedah želijo s tem dejanjem zagotoviti boljše življenje v mestih. (Vázquez Castillo 2009)

Po drugi strani pa so v ZDA gibanja, ki prakticirajo državljansko nepokorščino, dosegla, da so se začela ustanavljati celotna mesta, ki se borijo za pravice beguncev in imigrantov. Tako obstajajo mesta, kjer se borijo za človekove pravice priseljencev in jim s prijazno politiko skušajo zagotoviti boljše življenje v novi državi. Ta mesta so Los Angeles, San Francisco in Maywood California. V mestu Maywood so šli celo tako daleč, da so skoraj ukinili prometno policijo, kajti veliko priseljencev ni imelo ustreznega voziškega dovoljenja ter zaradi slabih plač in pogojev niso bili sposobni plačati kazni. Velikokrat so ta varna mesta in njihovi predstavniki tarče raznih anti-priseljenskih skupin, ki nasprotujejo podpori in varovanju beguncev in imigrantov. (Vázquez Castillo 2009)

5 SKLEP

V zaključku diplomskega dela je potrebno omeniti problematiko migracij, ki je danes prisotna v vsaki državi na svetu. Pravzaprav je postala neke vrste medkulturna univerzalija, ki se vsakodnevno dotika držav z visokim pragom demokracije kot tudi t.i. držav tretjega sveta. Praktično nič nam ne pomeni visoka raven demokracije v gospodarsko močnih državah, kjer je ekonomska rast in razvitost odvisna od migrantov in njihove delovne sile, če se vlade s svojimi represivnimi aparati države nenehno spravljajo nad priseljence in jih smatrajo kot neke vrste delo, ki ga po točno določenem času lahko brez kakršne koli slabe vesti zavržejo. To vseprisotno dvoiličnost je moč opaziti v razvitih državah na stari celini kot onkraj luže.

Čeprav glavni cilj diplomskega dela ni bil prikaz problematike migracij oz. delovanja in izvajanja migracijskih politik različnih držav smo ta dejanja vseeno predstavili. Skozi predstavitev restriktivnih politik, ki se odvijajo v državah Evropske unije smo prišli do točke, kjer lahko potrdimo prvo hipotezo. V poglavju o nadzoru migracij smo prikazali, da je Evropa s svojimi restriktivnimi politikami dobesedno postala izvajalka politike apartheida. Številne aktivistične mreže, gibanja in združenja, ki se ne strinjajo z restriktivnimi migracijskimi politikami, izvajajo prakse državljanske nepokorščine, kar potrjuje našo prvo hipotezo. To smo tudi prikazali na različnih primerih.

Potrebno pa se je zavedati, da je sama praksa državljanske nepokorščine v demokratični ureditvi nelegalna. Tu smo pri preučevanju in raziskovanju praks državljanske nepokorščine naleteli na mnoge ovire. V svetovni literaturi je izjemno malo podatkov o izvajanju državljanske nepokorščine, kajti mnogi akterji, ki izvajajo državljansko nepokorščino na takšen in drugačen način, želijo ostati anonimni saj gre tu navsezadnje za kršenje zakona.

V drugem delu diplomskega dela, pa na konkretnem primeru zagotavljanja zatočišč prebežnikom predstavimo Rawlsovo teorijo pravičnosti in izvajanja državljanske nepokorščine v praksah solidarnosti North American Sanctuary gibanja.

Skozi drugi del diplomskega dela smo hoteli prikazati, kako pravilna uporaba nenasilne oblike državljanske nepokorščine privede do dobrih rezultatov. Primer t.i. Sanctuary gibanj, ki se odvijajo v ZDA, lahko apliciramo na teorijo pravičnosti, ki jo je pred dobrimi dvajsetimi

leti predstavil John Rawls. Kadar ljudje pridejo do točke, ko se jim določen zakon ne zdi pravičen, se mu lahko s prakticiranjem državljanske nepokorščine tudi zoperstavijo. In prav ta primer izvajanja državljanske nepokorščine smo navezali na Sanctuary gibanja, ki so od samega začetka prisotna v državi z dolgoletno demokratično ureditvijo, ZDA. Po Rawlsovi definiciji je praksa državljanske nepokorščine možna le v državah z demokratično ureditvijo, zato lahko na tej točki potrdimo tudi drugo hipotezo. Gibanja, ki se borijo za zagotovitev zatočišč prebežnikom, v našem primeru Sanctuary gibanja v ZDA, so nastala v demokratični ureditvi. Trdimo lahko, da nastanek teh gibanj odraža visoko spoštovanje človekovih pravic in demokracije. V nedemokratičnih oz. sistemih fenomen takšnih gibanj ni mogoč. Nasprotno od demokracije, nedemokratični sistemi posamezniku ne nudijo pravih človekovih pravic. Demokracija oz. demokratična ureditev v državi pa je ključnega pomena za izvajanje državljanske nepokorščine in praks solidarnosti, kar smo s potrditvijo druge hipoteze, da je zagotavljanje zatočišč prebežnikom mogoče le v demokratični ureditvi, skozi predstavitev Sanctuary gibanj tudi dokazali.

6 LITERATURA

Act Up. 2010. *Civil Disobedience Training*. Dostopno prek: http://www.actupny.org/documents/CDdocuments/ACTUP_CivilDisobedience.pdf (10. september 2010).

Beznec, Barbara. 2006. Brezmejni nadzor. *Časopis za kritiko znanosti, domišljijo in novo antropologijo* (226): 7-10.

Cohen, Jean L. in Andrew Arato. 1992. *Civil Society and Political Theory*. Cambridge, Massachusetts and London: The MIT Press.

Drinan, F. Robert. 1986. *Civil disobedience*. Dostopno prek: http://www.novelguide.com/a/discover/eamc_01/eamc_01_00444.html (2. september 2010).

G. V. 2009. *Civilne straže na ulice italijanskih mest*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/svet/civilne-straže-na-ulice-italijanskih-mest/97310> (20. september 2010).

Herngren, Per. 2004. *Path of Resistance: The Practice of Civil Disobedience*. Detroit, Michigan: University of Michigan.

Lipovec Čebren, Uršula. 2009. Zakaj so zdravniki postali ovaduhi? Komentar k novim zdravstvenim politikam do migrantov. *Časopis za kritiko znanosti, domišljijo in novo antropologijo* (238): 148-154.

National Coalition of Anti-Deportation Campaigns. Dostopno prek: <http://www.ncadc.org.uk/> (15. september 2010).

Orthops. 1997. *Hipokratova prisega*. Dostopno prek: http://www.orthops.si/hipokratova_prisega-sl.php (15. september 2010).

Rawls, John. 1989. Teorija građanske neposlušnosti. V *Zbornik tekstova iz suvremenih teorija ljudskih prava*, ur. Matulović Miomir, 62-82. Rijeka: Izdavački centar.

Sardelić, Julija. 2008. *Modernizacijske fantazme in Balibar na meji med evropskih državljanstvom in evropskih apartheidom*. Dostopno prek: <http://www.radiostudent.si/article.php?sid=15275> (20. september 2010).

Smukler, Ted in Hollen Reischer. 2007. *For You Were Once a Stranger: Immigration in the U.S. Throuh the Lens of Faith*. Chicago: Interfaith Worker Justice.

Thoreau, Henry David. 1986. Državlјanska nepokorščina (1848). V *Antalogija anarhizma 2. del*, ur. Maruško, Mitja in Rudi Rizman, 365-372. Ljubljana: KRT.

Vázquez Castillo, Maria Teresa. 2009. *Anti-Immigrant, Sanctuary and Repentance Cities*. Dostopno prek: http://www.plannersnetwork.org/publications/2009_winter/vasquez.html (15. september 2010).

Zorn, Jelka. 2006. Od izjeme do norme: centri za tujce, pridrževanje in deportacije. *Časopis za kritiko znanosti, domišljijo in novo antropologijo* (226): 54-74.

Zakon o tujcih (ZTUJ-1-UPB6). Ur. l. RS 64/2009. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=93562> (15. september 2010).